

PIONIERENDE SAMENWERKINGSVERBANDEN DELEN HUN ERVARINGEN

Passend onderwijs staat in

Vanaf 1 augustus 2014 is het zover. Dan zijn scholen verplicht een passende plek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Twee voorlopers – waarvan voor een samenwerkingsverband dit schooljaar de zorgplicht al geldt – aan het woord over wat er nu daadwerkelijk verandert in de praktijk. TEKST DANIELLA VAN 'T ERVE

‘Dit systeem prikkelt de creativiteit’

Samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland, met 23 besturen en 86 scholen, is een van de drie pioniers die dit schooljaar al starten met Passend onderwijs. Voor de betrokken basisscholen geldt dus nu al de zorgplicht om elk kind een passende plek te bieden. Zij ontvangen hiervoor een budget van 105 euro per leerling en zijn vrij om dit te investeren

binnen de school of om ondersteuning in te kopen. Dit bedrag loopt op tot ongeveer 300 euro per leerling zodra alle rugzakken zijn ‘uitgegroeid’, de verevening afloopt en scholen een groot deel van het speciaal (basis)onderwijs (sbo) zelf bekostigen. Een verwijzing naar het speciaal onderwijs drukt op het budget van de basisschool zolang

de leerling naar die school gaat. Volgens Lucas Rurup, directeur van het samenwerkingsverband, is het budget ruim voldoende om een verwijzing te kunnen betalen. Desondanks krijgt hij vaak de vraag of scholen kinderen niet te lang binnenboord proberen te houden en wat dat betekent voor de kwaliteit van het onderwijs aan dat kind. “Heel frappant, want dat is toch juist de bedoeling van Passend onderwijs. De vraag geldt voor elk systeem: hoe weet je of je het beste uit een kind haalt? Het is een rare reflex om te denken dat het speciaal onderwijs de beste oplossing is.”

Lucas Rurup, directeur samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland: “Het is een rare reflex om te denken dat het speciaal onderwijs de beste oplossing is.”

de steigers

Deur dicht Dat scholen bij voorbaat de deur dichthouden voor leerlingen die extra zorg nodig hebben kan wel een pijnplek worden, weet Rurup. “We proberen selectie aan de poort te voorkomen door bijvoorbeeld direct extra budget toe te kennen aan leerlingen waarvan duidelijk is dat ze extra ondersteuning nodig hebben. Scholen lopen op die manier geen financiële risico’s. Sterker nog, er zijn scholen die het juist heel aantrekkelijk vinden om zulke leerlingen binnen te halen.”

“Voor schooldirecteuren wordt het niet veel anders dan nu”, vervolgt Rurup. “Een goede zorganalyse van de school is belangrijk om te zorgen dat het aanbod aansluit op hun leerlingen. Het bevorderen van een positieve leeromgeving kan al genoeg zijn om leerlingen binnenboord te houden.”

Vertrouwen Het financiële gedeelte is natuurlijk wel nieuw: de directeur moet op zoek naar mogelijkheden voor ondersteuning en naar wat ze kosten. Rurup: “Uit een enquête blijkt dat directeuren zichzelf een 8 geven op de vraag of ze zichzelf in staat achten dit te managen, ze hebben er dus vertrouwen in. Dit systeem prikkelt de creativiteit. Bovendien staan ze er niet alleen voor: veel directeuren bespreken in werkgroepen hun aanpak met elkaar.”

‘WE PROBEREN SELECTIE AAN DE POORT TE VOORKOMEN DOOR BIJVOORBEELD DIRECT EXTRA BUDGET TOE TE KENNEN AAN LEERLINGEN WAARVAN DUIDELIJK IS DAT ZE EXTRA ONDERSTEUNING NODIG HEBBEN’

Ook voor leerkrachten verandert er volgens Rurup weinig. “Het is moeilijk vechten tegen het beeld dat ze straks een klas vol zorgleerlingen krijgen voor minder geld. Passend onderwijs doen ze al. Het enige verschil zal zijn dat ze nog beter gaan kijken wat er voor een leerling nodig is, wat zij denken dat goed is voor het kind. Daar is niet direct een speciaal traject als handelingsgericht werken voor nodig, dat doen ze van nature.”

‘HET PROCES IS MINSTENS ZO LEUK ALS HET DOEL’

De Julianaschool in Overveen, een dorpje vlakbij Haarlem, heeft 465 leerlingen en maakt deel uit van het samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland. De school heeft vier rugzakleerlingen met uiteenlopende problematiek. Naast een groep van zo’n veertig zwakke lezers, blijkt ook een tiental kinderen met stoornissen als adhd of pddnos goed te gedijen op de school. Directeur Gerrie Jullens is vooral benieuwd of het budget toereikend zal zijn om alle ambities waar te maken. “Passend onderwijs is inderdaad niet nieuw. We proberen al jaren het beste uit elk kind te halen en we hadden al vroeg een duidelijk ondersteuningsprofiel. Ik denk dat de nieuwe financiering vooral kansen biedt. Je krijgt zelf de keuze om te bepalen waarvoor je het geld gaat inzetten.”

De school is volgens Jullens heel ambitieus, zowel in het schoolplan als in de professionalisering van leerkrachten. “Om hierin stappen te zetten en de juiste expertise in huis te halen, is wel wat nodig. Ik hoop bijvoorbeeld dat er genoeg ruimte is om te kiezen voor het verbeteren van groepsprocessen in plaats van alleen individuele begeleiding. Dat we bijvoorbeeld een training als Rots&Water (sociale vaardigheid), kunnen betalen uit het budget voor Passend onderwijs, omdat elk kind hier iets aan heeft en het bijdraagt aan een beter klimaat.”

Schoolleider
Gerrie Jullens:
“Je krijgt zelf de keuze om te bepalen waarvoor je het geld gaat inzetten.”

Minder vergaderen

Ambities waarmaken is ook een kwestie van ondernemen, vindt Jullens. “Leren van elkaar kost niets en iedereen wordt er vrolijk van.” Dat lukt alleen door andere zaken minder aandacht te geven. De school besloot een deel van de vergaderingen te schrappen of via de mail voort te zetten. “Er gaat veel tijd verloren aan vergaderen over huishoudelijke zaken als het kopen van schriftjes en wat er met Sinterklaas of Kerst moet gebeuren. Als je voorstelt om die tijd nuttiger te besteden, gaat iedereen rechtop zitten. Het praten over het vak, hoe je omgaat met bepaalde problemen, daar komen we nu eindelijk aan toe.” Naast collegiale ondersteuning, waarbij leerkrachten bij elkaar in de klas kijken, delen ze informatie tijdens workshops die ze zelf verzorgen. “De een weet alles over dyslexie en een ander over meerbegaafden. Het is leuk om samen met je team op zoek te gaan naar kwaliteiten en hoe we die het beste kunnen delen. Op de weg naar Passend onderwijs zullen we best tegen dingen aanlopen, maar het proces is minstens zo leuk als het doel.”

‘VRIJHEID OM DINGEN UIT TE PROBEREN IS HEEL FIJN’

PC basisschool de Hoeksteen in Hoorn valt onder samenwerkingsverband De Westfriese Knoop. Het is een kleine school van 180 leerlingen, waaronder drie rugzakleerlingen maar ook veel andere kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. De ouderpopulatie verandert van vooral hoogopgeleide tweeverdieners naar jonge alleenstaanden. “Echte aanpakkers”, zo omschrijft directeur Sylvia Woudstra haar team. “Als school wil je het beste voor ieder kind, maar je moet ook realistisch zijn en weten wat je aankunt. Met het team hebben we heel mooie grenzen bepaald, zoals: alle leerlingen kunnen we plaatsen, behalve als dat de veiligheid van de leerling, de groep of de leerkracht in gevaar brengt. In de praktijk blijkt dat we 98 procent van de leerlingen aan kunnen.”

Kansen “Twee jaar geleden zijn in het samenwerkingsverband de kaders bepaald op basis van de mogelijkheden en grenzen die we mochten aangeven. Leerkrachten kregen zo direct een stem in het proces, dat vind ik heel sterk. Nu staat het wat verder van leerkrachten af”, vertelt Woudstra.

“Op dit moment leren ze wel hoe ze handelingsgericht kunnen werken via de intern begeleider in de praktijk, maar als school zijn we vooral bezig de kaders verder in te vullen.” Hóe blijkt een grote zoektocht, waar de proactieve houding volgens haar vooral kansen biedt. Woudstra: “Met acht scholen uit de wijk Kersenboogerd gingen we meteen om tafel om een plan van aanpak te maken. Daardoor kun je Passend onderwijs vormgeven op een manier waarop je het zelf wilt en helemaal toegespitst op de eigen buurt. We proberen antwoord te geven op vragen als: hoe ga je om met het wegvallen van de rugzak of zorg je dat zoveel mogelijk kinderen

meeprofiten? Hoe de financiën worden verdeeld is nog niet duidelijk, maar het is prettig dat je er als directeur niet alleen voor staat. Het samenwerkingsverband faciliteert bovendien pilots en staat open voor suggesties om bijvoorbeeld alle ib'ers te laten deelnemen aan de cursus handelingsgericht arrangeren. Het is heel fijn dat we de vrijheid krijgen om dingen uit te proberen.”

Afstemmen Het betrekken van ouders is volgens de directeur essentieel voor een goede aanpak. “Dat begint al met het duidelijk afstemmen van wat wel en niet mogelijk is in de begeleiding aan hun kind. Als verwachtingen duidelijk zijn, is dat voor iedereen prettig. Daarnaast zitten ouders nu ook bij het zorgteam aan tafel waar het kind besproken wordt. Alleen door het gesprek aan te gaan kun je bepalen wat het kind nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen.”

Schoolleider Sylvia Woudstra: “In de praktijk blijkt dat we 98 procent van de leerlingen aan kunnen.”

‘Er is zoveel mogelijk’

Rob Gerdes, zorgcoördinator samenwerkingsverband De Westfriese Knoop: “We zijn er nog niet, maar we zijn wel goed op weg.”

Samenwerkingsverband De Westfriese Knoop is vorig jaar ontstaan uit drie samenwerkingsverbanden en bestaat uit zeventien schoolbesturen en negentig scholen. Al in 2008 begon de regio als veldinitiatief Passend onderwijs vorm te geven. Schoolleiders en leerkrachten kregen hierin direct een stem, aldus zorgcoördinator Rob Gerdes. “Aan de hand van teamgesprekken en het AVS-instrument Kind op de Gang!® (KOG) bespraken ze welke ondersteuning op hun school mogelijk is.” De uitkomsten legden scholen vast in ondersteuningsprofielen die voor het samenwerkings-

verband de basis legden voor het organiseren van Passend onderwijs in de regio.

Proeftuintjes Ook in de uitvoering zijn inmiddels al grote stappen gezet. Zo wordt er ingezet op professionalisering door het aanbieden van bijvoorbeeld studiedagen over Handelingsgericht werken of losse modules van de Master Special Education Needs. En inmiddels zijn er dertien netwerken van scholen om voor elk kind zo thuisnabij mogelijk Passend onderwijs te organiseren. Gerdes: “Schoolleiders hebben dit idee breed omarmd en werken enthousiast samen aan een plan van aanpak.” Ook zijn er ‘proeftuintjes’ gestart in het aanbieden van extra ondersteuning. Bijvoorbeeld in Medemblik, waar kinderen die anders voor speciaal basisonderwijs naar Hoorn zouden moeten, nu drie ochtenden les krijgen in een ondersteuningsgroep. Ze blijven verder in hun eigen groep, waar de leerkracht ondersteuning vanuit het sbo krijgt. “De resultaten zijn goed”, vertelt Gerdes. “Dit soort proeftuintjes zorgt ervoor dat bij directeuren van andere netwerken de ogen wijder open gaan: er is zoveel mogelijk om thuisnabij onderwijs te organiseren.”

Een volgende stap is het betrekken van jeugdzorg, waarvoor het samenwerkingsverband in gesprek is met zeven gemeenten. Gerdes: “We willen naar een integrale ondersteuning waarbij ook de mogelijkheden van de thuissituatie in kaart worden gebracht. We zijn er dus nog niet, maar we zijn wel goed op weg.”

FINANCIËN OP ORDE?

Kunnen basisscholen Passend onderwijs aan? De Algemene Rekenkamer vreest van niet in hun gelijknamige rapport* dat vlak voor de zomer verscheen. Het evenwicht tussen wat basisscholen aankunnen en wat van ze gevraagd wordt, is wankel. Ook is de financiële positie van veel scholen kwetsbaar. Achttien van de circa 1.100 besturen staan nu onder aangepast toezicht. Volgens staatssecretaris Sander Dekker is alertheid geboden, maar hij constateert ook dat het de meeste besturen wél lukt om een goede balans te vinden.

De verdeling van de landelijke budgetten pakte gunstig uit voor samenwerkingsverbanden Zuid-Kennemerland en De Westfriese Knoop, maar ze zien ook dat de financiële situatie van sommige besturen onder druk staat.

De Westfriese Knoop, dat kampt met krimp, besloot de rugzakken nog een jaar langer door te betalen. Zorgcoördinator Rob Gerdes: "Dat er nog even niets hoeft te veranderen en dus voor niemand nog ontslag dreigt, geeft rust. En dat is wel zo prettig voor scholen die het budget al zien teruglopen door een krimpend leerlingaantal."

In Zuid-Kennemerland ligt de vraag voor de hand: wat als scholen de middelen gebruiken om andere gaten te vullen? "Dan heb je het over oneigenlijk gebruik", zegt directeur Lucas Rurup. "Maar ik ga niet roepen dat je het geld moet *labelen*, want daarmee verdwijnt juist de keuzevrijheid om het onderwijs op een eigen wijze in te richten. Bovendien komt dat geld ten goede aan alle leerlingen, dus ook voor de kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Hoe het in praktijk uitpakt, moeten we afwachten."

De Tweede Kamer debatteert direct na het zomerreces over het rapport van de Algemene Rekenkamer. De uitkomst was bij het ter perse gaan van deze Kader Primair nog niet bekend.

*Zie www.avs.nl/dossiers/onderwijsleerlingzorg/passendonderwijs

ADVIES OP MAAT

Van het opstellen van een ondersteuningsprofiel tot overleg met gemeenten: de AVS kan helpen bij de invoering van Passend onderwijs. Zie het hele aanbod op www.avs.nl/pifo/adviesopmaat.

advertentie

Huis voor democratie en rechtsstaat **ProDemos**

KOM GRATIS MET UW KLAS NAAR POLITIEK DEN HAAG!

Speciaal voor groep 7 en 8 van de basisschool biedt ProDemos een educatief programma op en rond het Binnenhof. In een halve dag maken leerlingen op locatie op een leuke en speelse manier kennis met politiek, democratie en rechtsstaat.

Ga voor uw reservering naar www.prodemos.nl